

Akwụkwọ Daniel - Nọmba Iri ise na ise

Ikpughe Mkpughe Amụma: Mkpughe Gabriel nye Daniel

Jeff Pippenger

2024-01-19

Gebriel bjakwutere Daniel mgbe ọ ghotachara afọ iri asaa nke ndota n'agha nke amuma Jeremaja, na iyi na obubu-onu Mosis.

N'afọ mbu nke ochichi ya, mu Daniel ghotara site n'akwukwo nile onuogu afọ ndi ahụ, nke okwu Onyenwe anyi bjakwutere Jeremaja onye-amuma banyere ya, na O ga-emezu afọ iri asaa n'ime mbibi nile nke Jerusalem.... Ee, Izrel nile emehiewo iwu gi, obuna site n'ihapu ya, ka ha wee ghara irube isi n'olu gi; ya mere ka a wusara nkocha ahụ n'elu anyi, na iyi ahụ e dere n'iwu Mozis, ohu Chineke, n'ih na anyi emehiewo megide Ya. O mewokwa ka okwu Ya ndi O kwuru megide anyi, na megide ndi-ikpe anyi ndi kpebiri anyi ikpe, guzosie ike, site n'iweta nnukwu ihe ojoo n'elu anyi: n'ih na n'okpuru eluigwe dum emebeghi ihe dika e mere n'elu Jerusalem. Dika e dere n'iwu Mozis, ihe ojoo a nile abiakwasiwu anyi: ma anyi emeghi ekpere anyi n'ihu Onyenwe anyi Chineke anyi, ka anyi wee si n'ajo omume anyi laghachi, ma ghota eziokwu gi. Ya mere Onyenwe anyi echekwala ihe ojoo ahụ, wee mee ka o bjakwasiwu anyi: n'ih na Onyenwe anyi Chineke anyi bu onye ezi omume n'oru Ya nile nke O na-aru: n'ih na anyi erubeghi isi n'olu Ya. Daniel 9:2, 11-14.

Okwu ahụ Daniel ji mee ihe a sughariri di ka “iyi ahụ,” bu otu okwu ahụ Moses ji mee ihe a sughariri di ka “ugboro asaa,” n'ime Levitikos iri abuo na isii. Nwanyi White na-agwa anyi na n'isi nke itoolu, Daniel no na-achọ ighota mmekorita di n'etiti oge Jeremaya nke afọ iri asaa na oge nke puku abuo na nari ato afọ. E nyere Gabriel iwu n'isi nke asato ka o mee ka Daniel ghota ohu nke ubochi puku abuo na nari ato ahụ, ma Gabriel na-emecha oru ya mgbe o loghachiri n'isi nke itoolu, ma gwa Daniel ka o kewaa n'uche ya ohu abuo ahụ bu ndi buruwo isiokwu nke isi ndi a, asaa, asato, na kwa itoolu. Ohu abuo ahụ bu isiokwu nke “mmuba nke ihe omuma” ahụ e meghere akara ya n'afọ 1798.

Afọ iri asaa nke Jeremaya na “onu” nke Mozis bukwa ihe nnochianya nke “oge asaa,” dika “iyi” Mozis siri gosi ya; ma Gebriel ga-egosi nkewa nke oge ahụ nke di afọ puku abuo na nari ato. A puru ikewa ya n'uzo ziri ezi naani mgbe e kewara n'uzo ziri ezi mmekorita di n'etiti ohu (“chazon”) nke izopia ala, na ohu (“march”) nke mputa. Gebriel malitere site n'ikowa na e nyere ndi Juu oge nnwale nke di afọ nari anọ na iri itoolu. Oge ahụ bu otu ihe ahụ di ka oge nnupu isi nke di afọ nari anọ na iri itoolu nke muru afọ iri asaa nke ibu ndi a dotara n'agha.

Okwu a bu “ekpebiela” n'amaokwu nke iri abuo na anọ na-ekwu maka oge sitere n'ipu apu nke iwu nke ato n'afọ 457 T.K. ruo n'itu Stivin nkume n'afọ 34 A.K., ma okwu a bu “ekpebiela” n'amaokwu nke iri abuo na isii na nke iri abuo na asaa na-akowaputa ikike ndi na-emebi emebi nke ikpere arusi na nke popu.

Ma mgbe izu iri isii na abụọ gachara, a ga-ebipụ Mesaija, ma ọ bughị n’ihi onwe ya: ndị nke onyeisi ahụ nke ga-abia ga-ebibikwa obodo ahụ na ebe nsọ ahụ; ọgwugwu ya ga-adikwa ka iju-mmiri, ruo ọgwugwu agha ahụ ka e kpebiri mbibi nile. Ọ ga-emekwa ka ọgbugba ndụ ahụ sie ike n’etiti otutu mmadu ruo otu izu: ma n’etiti izu ahụ ọ ga-eme ka aja na onyinye kwusi, n’ihi ikpuchi nke ihe aru nile ọ ga-eme ka ọ buru ebe togboro n’efu, obuna ruo mgbe mmezu ikpeazu ga-abia, a ga-awukwasikwa nke ahụ e kpebiri n’elu ebe ahụ togboro n’efu. Daniel 9:26, 27.

Gebriel na-eme ka Daniel mara na “mgbe” e “bipusiri” “Mesaija ahụ,” “ndi nke onye-isi ahụ ga-abia ga-ebibi obodo ahụ na ebe nsọ ahụ.” Rom ndi ogo mmuo bibiri “obodo ahụ na ebe nsọ ahụ” n’ime nnochibido ahụ nke were kpomkwem afọ ato na okara, site n’afọ 66 ruo 70 AD. Gebriel na-akowa na “ogwugwu agha ahụ” ga-adi “dika idei mmiri,” nakwa na agha ahụ ga-abu nke “mbibi.” Agha ahụ e mezuru megide Jerusalem na ebe nsọ ahụ bu nzoda ukwu e mezuru site n’okpukpe ndi ogo mmuo na site n’okpukpe popu. Ike ndi ogo mmuo nke ga-ebibi Jerusalem na mmalite bu Babilon, ma ike ndi ogo mmuo nke ga-ebibi ya mgbe a kpogidere Mesaija ahụ n’obe bu Rom ndi ogo mmuo. Ma agha ahụ megide ebe nsọ ahụ na usuu ndi agha ahụ ka e mezuru site n’aka ike mbibi abuo, ma nke abuo n’ime ike mbibi abuo ahụ n’Akukwo Nso bu ochichi popu.

Ochichi popu bu ike ahụ e sere di ka “otiti na-asoba n’elu,” o bukwa ike ahụ di n’amaokwu nke iri anọ nke Daniel iri na otu, nke “na-asoputa ma na-agafe.” Izoda Jerusalem n’okpuru ukwu nke malitere na Babilon, ma gara n’ihu site n’aka mba igwe ahụ nke kwuru okwu omimi di ka Mosis siri gosi na Deuteronomi, sochiri ya bu ochichi popu. Ruo ogwugwu nke izoda n’okpuru ukwu ahụ, e “kpebiri” “mbibi.” N’amaokwu nke iri abuo na asaa, Kraist na-eme ka ogbugba ndu ahụ guzosie ike n’ebe otutu no otu izu. N’etiti izu ahụ, usoro aja nke uwa ga-akwusi, dika Kraist malitere ozi Ya nke Onye Nnukwu Aja n’ebe nsọ nke di n’elugwe. N’ihi nnupuisi ndi Juu n’oge ohere amara ahụ e bepuru maka ha, a ga-eme ka ebe nsọ na obodo ahụ burukwa ebe togboro n’efu ozo.

Amaokwu a na-asi, “n’ihi igbasa ihe aru di iche iche, o ga-eme ka o buru ebe togboro n’efu, obuna ruo na ngwucha ikpeazu; a ga-awukwasikwa ihe e kpebiri n’elu onye e mere ka o togboro n’efu.” Mgbe ndi Juu mechara juputa iko nke oge nnwale ha ruo n’onu ya, e kwesiri ime ka obodo ahụ na ebe nsọ ahụ togboro n’efu ruo ogwugwu agha ahụ. N’oge “ngwucha ikpeazu” nke izo ukwu n’ala ahụ n’afọ 1798, e “kpebiela” na ochichi ndi popu ga-anata onya na-egbu egbu. Mgbe ahụ, a ga-eweghachi ma wughachi obodo ahụ na ebe nsọ ahụ, dika e gosiri ya n’onyinyo mgbe ndi Juu si Babilon nkiti puta n’okpuru iwu ato ahụ.

Ruo n’oge mmezu nke agha ahụ, a ga na-azoda Jerusalem n’okpuru ike ndi popu. A puru ighota oge amuma ndi mejuputara oge puru iche di n’ime afọ puku abuo na nari ato ahụ naani n’ezie mgbe a ghotara mmekorita ohuu nke izoda ahụ nke afọ iri asaa na ohuu nke iweghachi ebe nsọ na igwe ahụ. Iju ohuu nke ichusasi onu nke obubu onu Mozis bu iju ohuu nke ikpokokota. Ohuu nke afọ iri asaa bu ohuu nke ichusasi. Ohuu nke afọ puku abuo na nari ato bu ohuu nke ikpokokota. Ohuu nke afọ iri asaa bu ohuu “chazon” nke ichusasi, ohuu nke afọ puku abuo na nari ato bukwa ohuu “mareh” nke ikpokokota.

Ya mere, ihe Chineke jikotara onu, ka mmadu ghara ikewa. Mak 10:9.

Ejikọtara ọhụụ abụọ ahụ ọnu n'uzọ amụma, ma ijū otu pụtara ijū ha abụọ. Eziokwu a na-egosi na n'agbanyeghị na Adventism na-ekwuputa na ha na-akwado amụma afọ puku abụọ na narị atọ, ha ajula ogidi etiti nke Adventism, n'ezie otu ha si ju "oge asaa" ahụ n'afọ 1863. Ọ bughị na ndi Juu kwuru na ha na-edebe iwu Chineke? Ọ bughị na Izrel oge ochie kwuru na ha nọ na-ele anya maka Mesaya ahụ? Nkwuputa okwukwe enweghị isi ma ọ buru na ọ naghị akwado Okwu Chineke.

N'ikpeazu, ndi Milaiti kpoputara October 22, 1844, di ka njedebe nke oge ahụ nke ubochi puku abụọ na narị atọ, ma nghota ha nwere oke. Ọ bu naani mgbe nnukwu nkuda mmuo ahụ gasiri ka ihè b́ara banyere ebe nsọ nke eluigwe na mputa Kraist n'ebe Kachasi Nso n'ubochi ahụ. Ọ bukwa naani mgbe ubochi ahụ gasiri ka ha huru ozi mmuo ozi nke atọ na iwu Chineke.

Onyenwe anyi bu n'obi ime ka ihè amuma metutara afọ puku abụọ na narị atọ bawanye, ma n'afọ 1856, O meghere uzọ nye ihè ozo, ma n'ime afọ asaa sochirinụ, Adventizim mechiri uzọ ahụ. Ọ bughị ruo mgbe Septemba 11, 2001 gasiri ka Onyenwe anyi duru ndi na-amu amuma laghachi n'akwukwo Hiram Edson, ma ihè nke "oge asaa," malitekwa ozo iba uba.

N'iju ihu mmekorita di n'etiti amuma nke afọ puku abụọ na narị atọ na amuma nke afọ puku abụọ na narị ise na iri abụọ, Adventizim b́ara ghota Oktoba 22, 1844 n'uzọ mkpumkpu na nke ezughi ezu.

Mgbe S. S. Snow kpebisiri ubochi a ga-akpogide n'obe, e wee choputa ubochi Oktoba 22, 1844.

Ya mere, mara ma ghota, na site n'iputa iwu ka e weghachi ma wughachi Jerusalem ruo na Mesaja, Onye-isi, ga-adị izu asaa, na izu iri isii na abụọ: a ga-ewughachi okporo uzọ ahụ, na mgbidi ahụ, obuna n'oge nsogbu. Ma mgbe izu iri isii na abụọ gasiri, a ga-ebipu Mesaja, ma ọ bughị n'ihì onwe ya: ndi nke onye-isi ahụ ga-abia ga-ebibi obodo ahụ na ebe nsọ ahụ; ogwugwu ya ga-adikwa ka idei mmiri, ma ruo ogwugwu agha ahụ ka e kpebiri mbibi n'efu. Ọ ga-emekwa ka ogbugba ndu ahụ guzosie ike n'ebe otutu nọ otu izu: ma n'etiti izu ahụ ka ọ ga-eme ka aja na onyinye kwusi, ma n'ihì igbasa nke aru ndi aru, ọ ga-eme ka ọ buru ihe togboro n'efu, obuna ruo na ngwucha ikpeazu, a ga-awukwasikwa ihe ahụ e kpebiri n'elu ihe togboro n'efu ahụ. Daniel 9:25–27.

Ndi Millerite matara ubochi ziri ezi nke mkpogide n'obe, ma emesia ka a mata njedebe nke oge ahụ nke puku abụọ na narị atọ afọ. A matakwar a "ibipu Mesaya" n'etiti izu" ahụ nke Kraist kwadoro "ogbugba-ndu" n'ihì na ndi Juu mejuputara iko oge amara nyocha ha ruo n'onu, dika e gosiri ya site na "igbasa nke Ihe aru nile". Obe ahụ ghorọ akara uzọ akuko ihe mere eme nke di oke mkpa n'imata ozi nke Mkpu Etiti Abali.

N'agbanyeghi ihè di n'amaokwu ndi ahụ nke mutara ngosiputa di ike otu a nke ike Chineke, ndi Milarait eruteghi n'ighota amaokwu ndi ahụ n'uzọ nke agu Daniel nwere ighota mmekorita di n'etiti ọhụụ abụọ ahụ nochiri anya ya. E kewara izu ahụ nke Kraist ji kwadoro ogbugba-ndu ahụ n'oge abụọ, nke Nwannaanyi White mechara kwaa dika nke na-anochi anya ozi onwe Kraist nke afọ atọ na okara, nke ozi ya nke e mechara nochite anya ya site n'aka ndi na-eso uzọ sochiri. Ha huru na akara-akuko ihe mere eme nke obe ghorọ arilika iji choputa ubochi nke Oktoba 22, 1844, ma ha ahughi na ọ nochikwara anya etiti oge abụọ kwekoro n'otu, nke ọ bula bu afọ atọ na okara, ma si otu a nochite anya "oge asaa," nke Chineke site n'aka Moses kporo "esemokwu nke

ogbugba-ndu ya.”

Mgbe ahụ kwa, M ga-ejeghari n’imegide unu, M ga-apia unu ahụhụ ugboro asaa ozo n’ihi mmehie unu. M ga-ewetakwa mma-agma n’ahụ unu, nke ga-abo obo n’ihi esemokwu nke ogbugba ndu m; ma mgbe unu zokotara n’ime obodo unu, M ga-ezite oria na-eefe efe n’etiti unu; a ga-enyefekwa unu n’aka onye iro. Levitikos 26:24, 25.

Mgbe Kraist no na-eme ka ogbugba ndu ahụ guzosie ike n’etiti otutu mmadu, o bu ogbugba ndu ahụ ka o na-ese okwu n’ihi ya megide ndi Juu na-ekweghi isi. “Esemokwu nke ogbugba ndu ya” malitere n’afọ 723 BC, mgbe ndi Asiria dooro alaeze ugwu ahụ n’agma n’okpukpu, ma mgbe ahụ, n’ime ubochi amuma otu puku abuo nari isii, ikpere arusi zochara Izrel nkiti n’okpuru ukwu. Mgbe nzocha n’okpuru ukwu ahụ gasiri, e wee soro ya ubochi amuma ozo otu puku abuo nari isii, nke papalim zochara Izrel nke mmuo n’okpuru ukwu.

Izu amuma nke Kraist kwadoro ogbugba-ndu ahụ n’ime ya, n’ime mmezu nke ohuu nke afọ puku abuo na nari ato, nochikwara anya ohuu nke afọ puku abuo na nari ise na iri abuo. Ndi Millerite ghotara nke oma amuma nke afọ puku abuo na nari ato nke mere ka ha kwuputa ozi nke Mkpu Etiti Abali n’ezi uzo, ma ha hooro iju ufodu n’ime ihè ahụ nke nkowa Gabriel n’isi nke itoolu e zubere ibunye.

Gabriel gwara Daniel ka o kee nkewa ziri ezi n’etiti ohuu abuo ahụ (ya bu, ka o kewapu ha n’uche), bu ndi e gosiputara dika “okwu” na “ohuu”; ma n’ime mmezu nke ndumodu ahụ, Nwanyị White na-eme ka anyi mara na nke a bu nnoo ibu arọ Daniel ka o na-achọ ighota njiko di n’etiti izu iri asaa ahụ (akara nke “oge asaa”), na afọ puku abuo na nari ato ahụ.

Iju nke ndi Adventist juru “oge asaa” ahụ, tinyere ha n’onodu nke ha enweghi ike ighota na oge mbu ahụ nke nari afọ ano na iri itoolu, nke e biputara n’ime puku afọ abuo na nari ato ahụ, nochiri anya nnupuisi nke ogbugba-ndu ahụ nke Mozis kporo “ese okwu nke ogbugba-ndu ya”.

A machibidokwara ha kwa imata na nkogide n’obe ahụ n’etiti izu ahụ kariri naani igosi ubochi ahụ, n’ihi na o gosiri kpomkwem etiti esemokwu Kraist na nnupuisi Izrel na obara ogbugba-ndu ahụ. Ha kpuru isi n’eziokwu ahụ na obara ahụ a wusiri maka otutu mmadu n’obe, nke na-eme ka ogbugba-ndu Ya sie ike, bukwa nke na-eme ka ogbugba-ndu ahụ e deputara na Levitikos iri abuo na ise na iri abuo na isii sie ike.

Izrel ogee nabatara n’elu onwe ha ogbugba ndu nke ha kowara dika nkwaputa ha, “na ihe niile Onyenwe anyi kwuru, anyi ga-eme,” ebe ha amaghi kpmkpam na ogbugba ndu ahụ Kraist na-enye choro ka e dee iwu Ya n’obi. Nkowa ndi Farisii ha nyere banyere usoro ogbugba ndu ahụ gbochiri ha ighota na inakwere ezi ogbugba ndu ahụ.

Izrel nke oge a akwaputala obara nke obe n’etiti izu ahụ n’uzo nke na-ewetara Izrel nke oge a otu isi ahụ nke di n’elu Izrel oge ochie mgbe ha juru Mesaya ma kwuputa na ha enweghi eze o bu ma e wezuga Siza.

Izrel nke oge a kpuru isi n’eziokwu ahụ bu na akuko ihe mere eme nke Gabriel kowara Daniel abughi naani nkwaputa nke ogbugba ndu ka o gunyere, kama o gunyekwara ichusasị ndi a

ga-ewetara ndi juru ogbugba ndu ahụ, n'ihu na amaokwu ndi ahụ na-egosi na Rom nke ndi ogo mmuo (onye-isi ahụ nke ga-abia) ga-ebibi obodo ahụ na ebe nsọ ahụ, nakwa na ruo na njedebe nke agha ahụ (nke zopjara ebe nsọ ahụ na usuu ndi ahụ n'okpuru ukwu) e kpebiri "mbibi di iche iche," n'otutu.

N'akuko ihe mere eme ebe Kraist wusiri obara Ya iji mee ka ogbugba ndu ahụ guzosie ike n'ebe otutu no, a kwara kpomkwem ike abuo ahụ na-ebute itogboro n'efu, ya bu Rom nke ndi ogo mmuo na Rom nke ndi poopu. Obara ahụ a wusiri n'elu obe bu ihe Kraist na-ebubata n'ebe nsọ nke eluigwe, o bukwere ihe nnochianya nke oru Ya nke e gosiputara site n'ohu "mareh" nke afọ puku abuo na nari ato. A kpara akuko ihe mere eme ahụ onu na akuko ihe mere eme nke ohu "chazon" nke afọ puku abuo na nari ise na iri abuo, di ka ike abuo ahụ na-ebute itogboro n'efu nochiri anya ya, bu ndi ga-azoda ebe nsọ ahụ na usuu ndi ahụ.

Eziokwu ndi ahụ e jiri ola di oké onu ahia nochite anya ha n'ohu Miller, miri ami dika anyanwu; ma ha ezughi ezu. N'ubochi ikpeazu, mgbe a ga-ekwughachi Mkpu Etiti Abali ahụ kpomkwem n'akwukwo ozi ya, a ga-atuba kpomkwem ola ndi ahụ n'ime akpa ola ohuru ahụ nke buru ibu kari site n'aka "Nwoke Ahija Uzuzu", ma mgbe ahụ ha ga-enwu ugboro iri kari ka ha si enwu na mbu. Ha buru ule nke ozi ikpeazu nke Mkpu Etiti Abali. Ndi ama abuo Habakuk buru amuma banyere ha kwara kpomkwem ola ndi ahụ dika tebul. Mgbe a dokwasiri tebul abuo nke chaati ndi osu uzọ nke 1843 na 1850 n'elu ibe ha "ahiri n'elu ahiri", a na-akowaputa kpomkwem ola Miller, ma site n'ime nke a, ola ndi ahụ nochiri anya ozi nke Mkpu Etiti Abali ikpeazu.

Otutu n'ime eziokwu ndi di n'elu chaati abuo ahụ na-akowa amuma ndi mezuru tupu afọ 1844, di ka njirimara nke anu ohia ndi di na Daniel isi nke asaa na nke asato. A nochiri anya onyinyo Daniel isi nke abuo. Esemokwu banyere ma o bu Rom ka o bu Antiochus Epiphanes na-eme ka ohu ahụ guzobe dikwa ebe ahụ. Ndakpo olileanya mbu na oge ichere nke Habakkuk na nke umu agboghọ iri ahụ dikwa ebe ahụ. Obibia nke mmuo ozi nke ato dikwa ebe ahụ, dika ebe nsọ nke eluigwe dikwa. "Ihe a na-eme kwa ubochi" dika akara nke ikpere arusi dikwa ebe ahụ. Ma n'ezie, Ahuhu ato nke Islam dikwa ebe ahụ. Mgbe a kpoqotara ha onu, chaati ndi ahụ na-anochi anya ngosiputa nke "mmuba nke omuma" nke na-eme mgbe Odum nke ebo Juda na-apijaji ihe nzuzo nke eziokwu amuma.

Ka anyi na-emechi nlebara anya anyi banyere ohu nke Osimiri Ulai di ka ihe nnochianya nke omuma amuma nke e mepere emepe n'oge ogwugwu ahụ n'afọ 1798, nke mubara wee buru ihe icho mma di n'ime igbe ohuru ahụ, nke ka ibu, nro William Miller, anyi ga-alaghachi ozo n'ezikwu ndi Millerite bu ndi na-ezughu ezu n'akuko ihe mere eme ha. A hapuru ufodu n'onodu na-ezughu ezu n'ihu oge ahụ n'akuko ihe mere eme nke ndi Millerite no na ya, a hapukwara ndi ozo ka ha ghara izu oke site n'ime nnupuisi nke ndi juru iso ihè na-aga n'ihu nke mmuo ozi nke ato.

Anyi ga-aga n'ihu n'ihe ndi a n'isiokwu na-esonu.

"Ndi ndi ahụ Chineke zitere na ozi bu naani mmadu, ma ginu bu agwa ozi ahụ ha na-eburu? Unu ga-anwa isi n'ebe ido aka na nti ndi ahụ puo, ma o bu ileghara ha anya, n'ihu na Chineke ajughu unu ndumodu banyere ihe a ga-ahoro? Chineke na-akpo mmadu ndi ga-ekwu okwu, ndi ga-eti mkpu n'olu ike ma ghara izochi ihe o bu. Chineke ebilitela ndi-ozi Ya ka ha ruo oru Ya

maka oge a. Ufọdụ esiwo n’ozì banyere ezi omume nke Kraịst chigharia ka ha katọọ ndị ikom ahụ na ezughị okè ha, n’ihi na ha anaghị ekwuputa ozi nke eziokwu ahụ n’amara na n’icha mma niile a na-achọsi ike. Ha nwere mkpali dị ukwuu, ha dīkwa oke njikere n’obi, ha na-ekwu okwu n’ikwesi ike nke ukwuu, ya mere ozi ahụ nke ga-eweta ọgwụgwọ na ndụ na nkasi obi nye ọtụtụ mkpuru obi ike gwuru na ndị e megburu emegbu, a na-ewepu ya, ruo okè ufọdụ; n’ihi na, kpomkwem n’otú ndị nwere mmetuta si emechi obi ha ma guzobe ọchịchọ nke onwe ha n’imegide ihe Chineke kwuworo, otu ahụ ka ha ga-achọ isi napu ndị ahụ na-agusi aguu ike ma na-ekpe ekpere maka ihè na ike na-enye ndụ, obere uzari nke ihè ahụ. Kraịst edebanyela okwu niile ahụ siri ike, nke mpako, na nke ikpa ọchị e kwuru megide ndị-ozì Ya dī ka e kwuru ha megide Ya onwe Ya.”

“A gaghị aghota ozi mmuo-ozì nke ato, a ga-akpokwa ihè ahụ nke ga-eji ebube ya mee ka uwa muo ihè ihè ugha, site n’aka ndị juru iga ije n’ime ebube ya na-aga n’ihu. A ga-ahapu ọrụ ahụ nke a puru ime ka o ghara ime, site n’aka ndị juru eziokwu, n’ihi ekweghị-ekwe ha. Anyị na-ariọ unu, ndị na-emegide ihè nke eziokwu, ka unu si n’uzo puo n’ihu ndị Chineke. Ka ihè e si n’Eluigwe zite na-enwuputa n’elu ha n’uzari doru anya ma kwusie ike. Chineke na-ejide unu ndị ihè a rutere n’aka, ka unu zaa ajuju banyere otu unu si eji ya eme ihe. A ga-eme ka ndị na-agaghị anu buru ndị a ga-aju ajuju; n’ihi na e wetara eziokwu nso ka ha wee ruo ya aka, ma ha ledara ohere na ihe ugwu ha anya. E zitela ozi ndị na-eburu akara akaebe nke Chineke nye ndị Chineke; e gosiputala ebube, idi-ukwu, ezi omume nke Kraịst, nke juputara n’amara na eziokwu; e gosiputala n’etiti anyi izu-oke nke Isi-Chineke n’ime Jisọs Kraịst n’ima mma na idi-n’anya, iji dota ndị niile obi ha emechighi emechi site n’akpukpo-obi. Anyi maara na Chineke aruwo ọrụ n’etiti anyi. Anyi ahwo mkpuruobi ka ha si na mmehie laghachi n’ezi omume. Anyi ahwo okwukwe ka e weghachiri ndu n’obi ndi di umeala n’obi ma nwee ncheghari. Anyi ga-adi ka ndi ekpenta ahụ e mere ka ha di ọcha, ndi gara uzo ha, ma o bu naani otu laghachiri inye Chineke otuto? Ka anyi kama kwuo maka idi mma ya, ma too Chineke site n’obi, site n’ede, na site n’olu.” Review and Herald, May 27, 1890.